

УДК 343.2/7
DOI <https://doi.org/10.32841/ILA.2019.21.03>

РЕЗНІК Ю. С.,

кандидат юридичних наук,
старший викладач відділу підвищення кваліфікації прокурорів
з питань запобігання корупції
Інституту підвищення кваліфікації прокурорів
Національної академії прокуратури України

ХАРАКТЕРИСТИКА КАТЕГОРІЇ «СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИННОГО ДІЯННЯ» ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ КРАЇН-УЧАСНИЦЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Анотація. У статті йдеться про одну із ключових категорій кримінального права «суб'єкт злочинного діяння», правова характеристика якої містить низку обов'язкових ознак, склад яких відрізняється в різних країнах. Зазначена правова категорія розглядається з позицій порівняльного правознавства, стосовно до окремих країн – членів Євросоюзу.

Ключові слова: Європейський Союз, порівняльне правознавство, суб'єкт злочину.

Постановка проблеми. Вивчення законодавства закордонних країн із позиції порівняльного правознавства завжди вважалось одним із необхідних напрямів у роботі з удосконалення національного законодавства. У межах розвитку кримінального права звернення до базових категорій видається найбільш пріоритетним, оскільки дозволяє з'ясувати ставлення до них законодавця тієї чи іншої країни, залученої в міжнародні відносини і вимушеної погоджувати своє внутрішнє право із правом іноземних держав. У зв'язку з обсягом роботи вважаємо за можливе свідомо обмежити дослідження, по-перше, окремими країнами-учасниками Європейського Союзу (далі – ЄС), а по-друге, тільки кримінальним кодексом відповідних країн як нормативним актом, що має основний характер.

У даній роботі йдеться про одну із ключових категорій кримінального права «суб'єкт злочинного діяння», правова характеристика якої містить низку обов'язкових ознак, склад яких відрізняється в різних країнах. Суб'єктний склад осіб, які вчиняють злочинні діяння, у різних країнах Європейського Союзу помітно диференціюється: більшість країн як суб'єкт злочину розглядають тільки фізичних осіб, деякі країни ввели кримінальну відповідальність юридичних осіб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З огляду на вищезазначену тематику, даному питанню приділяється значна увага як вітчизняних, так

і закордонних учених. Її досліджували такі науковці, як: Є.Ю. Антонова, С.С. Беляєва, А.С. Беніцький, В.Н. Додонов, З.А. Загинеї, В.О. Оганесян, Р.Л. Туляков, А.М. Яценко й інші. Однак здебільшого вчені зосереджують свою увагу на концептуальних засадах запровадження заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб, залишають водночас поза увагою проблему кримінально-правових і кримінальних процесуальних аспектів квазікримінальної відповідальності юридичних осіб.

Мета статті – проаналізувати кримінально-правові аспекти квазікримінальної відповідальності юридичних осіб за законодавством закордонних країн, а також дати правову характеристику суб'єкту злочину на прикладі окремих країн.

Виклад основного матеріалу дослідження. Описуючи ознаки фізичної особи, що виступає суб'єктом злочинного діяння, законодавці виділили два основних критерії, яким така фізична особа має відповідати: вік і осудність. Отже, можна зробити висновок про те, що, розглядаючи кримінально-правові аспекти делінквентності неповнолітніх, законодавець узяв до уваги, з одного боку, їхню недостатню соціалізованість, нестійкість психіки неповнолітніх, відносну поверховість їхньої правосвідомості, а з іншого – те, що після досягнення певного віку неповнолітні вже можуть оцінювати свої дії і нести за них відповідальність [1]. Мінімальний вік фізичної особи, що підлягає кримінальній відповідальності, коливається від 12-ти до 18-ти років: у Кримінальному кодексі (далі – КК) Нідерландів [2] закріплено, що кримінальна відповідальність настає із 12-ти років; за КК Франції [3], фізичні особи несуть кримінальну відповідальність після досягнення віку 13-ти років; у КК Австрії [4], Республіки Болгарія [5], Італії [6], Федеративної Республіки Німеччина (далі – ФРН) [7], Чехії [8] мінімальний вік кримінальної відповідальності встановлюється із 14-ти років; КК Данії [9], Швеції [10] та Швейцарії [11] встановлюють мінімальний вік суб'єкта злочинного діяння з 15-ти років; іспанський КК [12] встановлює, що особи, які не досягли 18-ти років, не підлягають кримінальній відповідальності.

§ 11 КК Австрії розкриває таку ознаку суб'єкта злочину, як неосудність: «Хто під час учинення діяння внаслідок психічної хвороби, недоумства, глибокого розладу свідомості або внаслідок іншого тяжкого психічного відхилення, рівноцінного одному із цих станів, не здатний усвідомлювати протиправність свого діяння або діяти з усвідомленням його протиправності, той діє без вини». Також до стану неосудності прирівнюється стан «повного» сп'яніння, що виключає осудність (§ 287 КК Австрії).

У Республіці Болгарія щодо осудності встановлені такі правила: «Не є кримінально відповідальною особа, яка діє у стані неосудності – коли внаслідок розумової недорозвиненості, тривалого або короткочасного розладу психіки вона не могла розуміти характеру або значення скоєного чи керувати своїми вчинками. Не застосовується покарання до особи, яка вчинила злочин, у якої до винесення вироку наступило захворювання пси-

хіки, унаслідок чого вона не може розуміти характер і значення своїх учинків або керувати ними. Така особа підлягає покаранню в разі одужання. До цих осіб у передбачених у цьому Кодексі випадках можуть бути застосовані відповідні примусові заходи медичного характеру» (ст. ст. 33, 34 КК Республіки Болгарія).

У КК Нідерландів також приділено увагу неосудності як основі незастосування кримінальної відповідальності: «Особа, яка вчиняє правопорушення, за які вона не може нести відповідальність із причин недоліків у розумовому розвитку або душевної хвороби, не підлягає кримінальній відповідальності» (ст. 39 КК Нідерландів).

КК Данії обумовлює правила призначення покарання у випадках неосудності й обмеженої осудності: «Особа, які під час вчинення діяння діяли несвідомо у зв'язку із психічним захворюванням або станом, який можна порівняти із психічним захворюванням, не підлягають покаранню. Аналогія застосовується до осіб, психічно неповноцінних у важкій формі. Якщо обвинувачений тимчасово перебував у стані психічного розладу або у стані, прирівняному до психічного захворювання у зв'язку із вживанням алкоголю чи інших п'яних речовин, він в деяких ситуаціях може бути покараний. Особи, які під час скоєння діяння перебували в невеликому ступені психічної неповноцінності, не підлягають покаранню, за винятком особливих обставин. Те ж застосовується до осіб, які перебувають у стані, прирівняному до психічної неповноцінності» (§ 16 КК Данії). Зазначимо, що, на відміну від вищерозглянутих країн, де стан алкогольного сп'яніння розглядається як обставина, що пом'якшує або виключає відповідальність (наприклад, КК Австрії), КК Данії встановлює відповідальність за приведення особи себе у стан алкогольного сп'яніння, умисно або через грубу недбалість, якщо в цьому стані вона наражає на небезпеку інших осіб або цінне майно, а за обтяжуючих обставин, особливо коли завдано значної шкоди і в разі рецидиву, покарання збільшується.

Відповідно до КК Іспанії, крім недосягнення віку кримінальної відповідальності, не притягується до кримінальної відповідальності: 1) той, хто під час учинення кримінального діяння через будь-яке психічне відхилення або порушення не міг усвідомлювати протиправності скоєного ним діяння або керувати своїми діями. Тимчасовий психічний розлад не є підставою для звільнення від покарання, якщо воно було спровоковано самим суб'єктом із наміром учинити злочин або у випадках, коли він передбачав або мав передбачати можливість його здійснення; 2) той, хто під час скоєння злочину перебував у стані сильного алкогольного отруєння, під дією токсичних або одурманюючих наркотичних засобів, психотропних речовин тощо і не мав наміру вчинити злочин або не передбачав і не повинен був передбачати можливість його вчинення, а також перебував під впливом синдрому абстиненції через вплив таких речовин, що перешкоджало розумінню ним протиправності діяння або керування своїми діями; 3) той, хто страждає на психічні порушення, що супроводжуються нездатністю

усвідомлювати дійсність, з народження або з дитинства. До вищезазначених осіб, за необхідності, застосовуються заходи безпеки (ст. 21 КК Іспанії).

КК Італії передбачає повну осудність і зменшену осудність. Італійський законодавець у главу про суб'єкта злочину помістив і норми про відповідальність рецидивістів, а також осіб, визнаних «традиційними» злочинцями, «професійними» злочинцями і «злочинцями за схильністю». Рецидивістом вважається особа, яка після засудження за один злочин учиняє інший злочин. За загальним правилом, покарання за новий злочин для рецидивістів підвищується на одну шосту. Покарання підвищується на одну третину у випадках, якщо рецидивіст знову скоїв злочин того ж виду, що й попередній; рецидивіст учинив новий злочин протягом п'яти років із моменту засудження за попередній злочин; рецидивіст знову скоїв злочин протягом терміну відбування покарання за попередній злочин. Якщо є кілька з перелічених обставин, то покарання для рецидивіста може бути збільшено наполовину. Традиційним злочинцем за законом вважається особа, яка після засудження до позбавлення волі на строк понад п'ять років за три злочини одного виду, крім необережних, скоєних протягом десяти років, знову засуджується за новий злочин того ж виду, крім необережного, протягом десяти років із моменту засудження за останній із попередніх злочинів. Особа, яка, будучи «традиційним злочинцем», засуджується за новий злочин, може бути визнана судом професійним злочинцем з урахуванням характеру вчинених злочинів, поведінки і способу життя винного, а також обтяжуючих обставин. Визнати особу «традиційним» або «професійним» злочинцем суд може в будь-який час, як у момент проголошення вироку, так і після виконання покарання. Злочинцем за схильністю може бути визнаний судом той, хто, не будучи ні рецидивістом, ні традиційним, ні професійним злочинцем, учинив злочин проти життя і здоров'я, крім необережного, який за тяжкістю обставин скоєння, стійкості умислу свідчить про схильність винного до злочинної діяльності. Визнати особу схильною до скоєння злочинів суд може тільки в момент проголошення вироку [6, ст. ст. 99, 102, 105, 108, 109].

У Франції, крім досягнення віку кримінальної відповідальності, фізична особа повинна мати осудність, що зазначено у ст. 122–1 КК Франції: «Не підлягає кримінальній відповідальності особа, яка в момент скоєння діяння страждала на будь-який психічний або нервово-психічний розлад, що позбавило її здатності усвідомлювати або контролювати свої дії». Щодо обмеженої осудності КК Франції висловлюється так: «Особа, яка в момент учинення діяння страждала на будь-який психічний або нервово-психічний розлад, що знизило її здатність усвідомлювати або заважало їй контролювати свої дії, підлягає кримінальній відповідальності; однак суд ураховує дану обставину під час призначення покарання та встановлення режиму його виконання».

У ФРН, крім неосудності за віком, виокремлюють також неосудність унаслідок психічних розладів: «Без вини діє той, хто, здійснюючи діяння,

унаслідок хворобливого психічного розладу, глибокого розладу свідомості або недоумства, або іншого тяжкого психічного відхилення не здатний усвідомлювати неправомірність діяння або діяти відповідно до цього усвідомлення» (§ 20 КК ФРН); зменшену осудність: «Якщо здатність особи усвідомлювати неправомірність свого діяння або діяти відповідно до цього усвідомлення зменшена внаслідок хворобливого психічного розладу, глибокого розладу свідомості або недоумства, або іншого тяжкого психічного відхилення, то покарання може бути пом'якшене так: довічне позбавлення волі замінюється позбавленням волі на строк не менше трьох років; за тимчасового позбавлення волі покарання може бути призначено максимум до трьох чвертей передбаченого максимального терміну; підвищений мінімальний термін покарання у вигляді позбавлення волі знижується в разі мінімального терміну від десяти або п'яти років – до двох років, а в разі мінімального терміну від трьох або двох років – до шести місяців, у разі мінімального терміну від одного року – до трьох місяців, у решті випадків – до мінімального терміну, передбаченого законом» (§ § 21, 49 КК ФРН).

У КК Швейцарії питання неосудності і пов'язані з ним урегульовані досить докладно. Зокрема, наводиться визначення неосудності: «Хто внаслідок душевної хвороби, недоумства або тяжкого помутніння свідомості на момент учинення злочинного діяння не здатний усвідомлювати протиправність свого злочинного діяння або діяти з усвідомленням цієї протиправності, є безкарним» (ст. 10). Винятком є заходи, що застосовуються до душевнохворих і під час лікування осіб, що зловживають спиртними напоями та наркотичними речовинами. До того ж у кн. 2-й КК Швейцарії є норма, що встановлює відповідальність за вчинення злочинного діяння особою у стані неосудності, якщо до такого стану вона сама себе довела (ст. 263 КК Швейцарії): особа, яка є неосудною внаслідок того, що перебувала у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, до якого вона сама себе довела, і в цьому стані вчиняє злочинне діяння, що є злочином або проступком, підлягає покаранню ув'язненням або штрафом.

§ 26 КК Чехії досить абстрактним чином формулює підстави для незастосування кримінальної відповідальності в разі неосудності: «Хто у зв'язку із психічним розладом у момент здійснення злочину не міг усвідомлювати незаконності своїх дій або їх контролювати, за це злочинне діяння не несе кримінальної відповідальності». За обмеженої осудності кримінальна відповідальність може бути знижена відповідно до положень § 27 КК Чехії, які також відрізняються абстрактним формулюванням, не даючи вказівок на характер психічного розладу, ступінь зниження відповідальності або будь-які інші значущі умови застосування цієї норми.

Зазначимо, що у світовій практиці правового регулювання інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб склалося три базові моделі. Перша модель ґрунтується на традиційній конструкції кримінальної відповідальності юридичних осіб, за якої юридична особа поруч із фізичною особою розглядається як самостійний суб'єкт злочину. Ця модель характерна

для таких із розглянутих країн, як Нідерланди та Франція. Для організації в такому разі можуть діяти як одиничні або всі кримінально-правові заборони, передбачені для фізичних осіб, так і спеціальні норми, що передбачають кримінальну відповідальність суто для юридичних осіб. Друга модель кримінальної відповідальності юридичних осіб більшою мірою враховує принцип винної відповідальності особи за вчинення злочину і ґрунтується на визнанні фізичної особи єдиним можливим суб'єктом злочину. У разі ж участі юридичної особи у злочині, що здійснюється фізичною особою в її інтересах, юридична особа разом із фізичною особою піддається кримінально-правовому впливу. У даний час ця модель уведена у кримінальне законодавство таких країн, як Австрія, Іспанія, Швейцарія. Третя модель передбачає адміністративну відповідальність юридичних осіб за причетність до злочину. Віднести цю модель до кримінального інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб можна лише з певною часткою умовності. Деякими вченими ця модель називається «квазікримінальною відповідальністю юридичних осіб». Вона характерна для країн, яким властива поміркована позиція щодо заходів впливу на юридичних осіб. Ця модель у даний час існує в Республіці Болгарія, ФРН, Італії, Швеції.

Так, КК Австрії не передбачає кримінальної відповідальності юридичних осіб, а говорить лише про фізичних осіб. Водночас у ньому зазначено, що коли будь-яка юридична особа збагатилася скоєнням злочину фізичною особою або за рахунок майна, отриманого від злочину, то вона «засуджується до виплати грошової суми», що відповідає вартості безпідставного збагачення. Ідеться про застосування до юридичної особи спеціальної конфіскації [13].

Щодо юридичних осіб у КК Нідерландів зазначено таке: «Якщо кримінальне правопорушення вчиняється юридичною особою, то за порушенням кримінальної справи може бути призначене покарання і вжиті заходи, наскільки це можливо, відповідно до закону щодо юридичної особи, або щодо тих, хто дав завдання скоїти це кримінальне правопорушення, і тих, хто керував такою протиправною поведінкою, або спільно щодо осіб, згаданих вище. Водночас вважається, що до юридичних осіб прирівнюються: судноплавні компанії (*rederij*) і компанії без юридичної особи (*vennootschap zonder rechtspersoonlijkheid*), товариства (*maatschap*) і спеціальні фонди» (ч. 2 ст. 51 КК).

У Франції юридичні особи, за винятком держави, підлягають кримінальній відповідальності у випадках, передбачених законом або регламентом, за злочинні діяння, учинені на їхню користь органами або представниками юридичної особи. Однак органи місцевого самоврядування та їх об'єднання підлягають кримінальній відповідальності лише за злочинні діяння, учинені під час виконання делегованих повноважень із громадської служби. Зазначимо, що на юридичних осіб поширюються норми, що виключають злочинні діяння у зв'язку з учиненням будь-якої дії, запропонованої або дозволеної положеннями закону або регламентом (за винят-

ком випадків, коли ця дія явно незаконна), а також в умовах необхідної оборони або крайньої необхідності. Кримінальна відповідальність юридичних осіб не виключає відповідальності для фізичних осіб-виконавців або співучасників тих самих діянь (ст. 121–2 КК Франції).

Якщо злочин пов'язаний із діяльністю юридичної особи або із представництвом іншої особи, то в такому разі КК Іспанії уточнює правила притягнення до відповідальності (ст. 31 КК): «Той, хто діє як керівник або від імені юридичної особи, або як представник іншої особи (за законом або з волі цієї особи), відповідає особисто, навіть якщо він підпадає під умови, ознаки або відносини, наявність яких необхідна для суб'єкта злочину».

Цікавим є включення до кримінального закону ФРН положень, пов'язаних зі спеціальними ознаками суб'єкта (ст. 14 КК ФРН): якщо хто-небудь діє як повноважний орган юридичної особи або як член такого органу, чи повноважний член торгового товариства, або як законний представник іншого, то закон, згідно з яким караність ґрунтується на особливих ознаках особи, відносинах або обставинах (особливі індивідуальні ознаки), застосовується також і до представника, навіть якщо ці ознаки є не в нього, а у представника. Якщо власнику підприємства (або фірми) або уповноважений на це особі доручено управління підприємством (або фірмою) цілком або частково, або особливо, під власну відповідальність доручено виконання обов'язків, що входять у компетенцію власника підприємства (або фірми), і якщо ця особа діє на підставі цього доручення, то закон, згідно з яким особливі ознаки особи є підставою для караності, підлягає застосуванню і щодо особи, яка прийняла це доручення, навіть якщо ці ознаки відсутні в неї, а належать власнику підприємства (або фірми). Якщо хто-небудь на підставі відповідного доручення діє для інстанції, яка здійснює завдання публічного управління, то, відповідно до змісту, підлягає застосуванню попереднє положення.

Також необхідно звернути увагу на норми, що встановлюють спеціальні правила для членів парламенту ФРН, федеральних зборів або законодавчого органу, які не можуть бути притягнуті до відповідальності за своє голосування або висловлювання, яке вони зробили в цьому органі або в одному з його комітетів (це положення не діє щодо наклепницьких образ), а крім того, дане правило стосується і достовірних повідомлень на публічних засіданнях.

Уважаємо за необхідне звернути увагу на положення КК Швейцарії, що стосуються особливих правил відповідальності у справах, пов'язаних із публікуванням у пресі. Зокрема, передбачається, що коли злочинне діяння вчиняється за допомогою публікування у пресі і вичерпується цим публікуванням, то відповідає тільки автор, з огляду на таке: 1) якщо автор не може бути виявлений або не може постати у Швейцарії перед судом, то відповідає відповідальний редактор (за неперешкодження опублікуванню); 2) якщо відповідального редактора немає, то відповідає та особа, яка є відповідальною за опублікування (також за неперешкодження опубліку-

ванню); 3) якщо опублікування відбулося без відома або проти волі автора, то як виконавець карається редактор або, якщо його немає, то особа, яка відповідальна за опублікування; 4) достовірні повідомлення про офіційний розгляд справ і сервісні повідомлення органів не підлягають переслідуванню. Виняток становлять такі випадки:

1) показання свідків потрібні для того, щоби врятувати особу від безпосередньої небезпеки для її життя і здоров'я;

2) без свідків не можуть бути розкриті: а) вбивство просте, тяжке і вчинене у стані афекту; б) деякі злочинні діяння, що посягають на статеву свободу та статеву недоторканість особи, а також участь у злочинних організаціях або підтримка таких, відмивання грошей, недостатня сумлінність у фінансових угодах і у праві на пропуску, злочинні діяння; в) злочинні діяння, передбачені Законом про наркотичні речовини від 3 жовтня 1951 р.;

3) не може бути затриманий винний у скоєнні зазначених вище злочинів [13, ст. ст. 27, 27bis, 111–113, 187, 189, 190, 191, 197, 260ter, 305bis, 305ter, 322ter, 322septies].

Висновки. На завершення вважаємо за можливе зупинитися на такому:

1. Цікавою є норма, закріплена у КК Швейцарії і у КК Швеції, що встановлює відповідальність за вчинення злочинного діяння особою у стані неосудності, якщо до такого стану вона сама себе довела.

2. Уважаємо за можливе введення кримінальної відповідальності юридичних осіб за тією моделлю, яка ґрунтується на визнанні фізичної особи єдиним можливим суб'єктом злочину. У разі ж участі юридичної особи у злочині, що здійснюється фізичною особою в її інтересах, юридична особа разом із фізичною особою піддається кримінально-правовому впливу. У даний час ця модель уведена у кримінальне законодавство таких країн, як Австрія, Іспанія, Швейцарія. З урахуванням того, що юридична особа не розглядається як суб'єкт злочину, зазвичай несприятливі кримінально-правові наслідки участі у злочині відносяться не до інституту кримінально-правового покарання (яке несе тільки фізична особа), а до інших заходів кримінально-правового впливу.

Література:

1. Оганесян Р.Л. Возраст уголовной ответственности в уголовном праве зарубежных стран (США, Англия, Франция, Австрия, Швейцария, Испания, ФРГ, Япония). *Вектор науки ТГУ*. 2009. № 2 (5).
2. Уголовный кодекс Голландии от 3 марта 1881 г. / научное редактирование Б.В. Волженкина. Перевод с англ. И.В. Мироновой. Санкт-Петербург : Юридический центр «Пресс», 2001.
3. Уголовный кодекс Франции от 1 марта 1994 г. / научное редактирование Л.В. Головки, Н.Е. Крыловой. Перевод с франц. Н.Е. Крыловой. Санкт-Петербург : Юридический центр «Пресс», 2002.
4. Уголовный кодекс Австрии. Пер. с нем. Москва : ИКД «Зерцало-М», 2001.

5. Уголовный кодекс Республики Болгария 1968 г. Принят 15 марта 1968 г. По состоянию на январь 2001 г. URL: <http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1245689>.
6. Уголовный кодекс Италии 1930 г. / научное редактирование и предисловие Р.М. Асланова. Перевод с итал. Е.Р. Шубиной. Санкт-Петербург : Юридический центр «Пресс», 2003.
7. Уголовный кодекс Федеративной Республики Германии от 1871 г. (в ред. от 13 ноября 1998 г.) / научное редактирование и предисловие Д.А. Шестакова. Перевод с нем. Н.С. Рачковой. Санкт-Петербург : Юридический центр «Пресс», 2003.
8. Уголовный кодекс Чешской Республики 2009 г. Принят 8 января 2008 г. Вступил в силу 1 января 2010 г. URL: <http://www.julda.cz/wp-content/uploads/2009/12/trestni-zakon-2010.pdf>.
9. Уголовный кодекс Дании 1930 г. / научное редактирование, предисловие, перевод на рус. яз. С.С. Беляева. Санкт-Петербург : Юридический центр «Пресс», 2001.
10. Уголовный кодекс Швеции от 1 января 1965 г. / научные редакторы: Н.Ф. Кузнецова, С.С. Беляев. Перевод на рус. яз. С.С. Беляева. Санкт-Петербург : Юридический центр «Пресс», 2001.
11. Уголовный кодекс Швейцарии от 21 декабря 1937 г. / научное редактирование, предисловие и перевод с немецкого А.В. Серебренниковой. Санкт-Петербург : Юридический центр «Пресс», 2002.
12. Уголовный кодекс Испании 1995 г. / научное редактирование и предисловие А.И. Бойцова. Перевод с исп. Е.Р. Шубиной, Т.А. Алексеевой. Санкт-Петербург : Юридический центр «Пресс», 2002.
13. Додонов В.Н. Ответственность юридических лиц в современном уголовном праве. *Законность*. 2006. № 4.

Резник Ю. С. Характеристика категории «субъект преступного деяния» по законодательству стран-участниц Европейского Союза

Аннотация. В статье идет речь об одной из ключевых категорий уголовного права «субъект преступного деяния», правовая характеристика которой включает в себя ряд обязательных признаков, состав которых отличается в разных странах. Указанная правовая категория рассматривается с позиций сравнительного правоведения, применительно к отдельным странам-членам Евросоюза.

Ключевые слова: Европейский Союз, сравнительное правоведение, субъект преступления.

Reznik Yu. Characteristics of the category “subject of a criminal act” according to the legislation of the countries-participants of the European Union

Summary. The article deals with one of the key categories of criminal law, “the subject of a criminal act”, the legal characteristic of which includes a number of mandatory characteristics, the composition of which varies indifferent countries. This legal category is considered from the stand point of comparative law, in relation to individual countries-members of the European Union. Studying the legislation of foreign countries from the stand point of comparative law has always been considered one of the necessary directions in the work to improve the national legislation. With in the framework of the development of criminal law, access to basic categories appears

to be the most priority, since it allows one to find out the attitude of the legislator of a country involved in international relations and compelled to reconcile its domestic law with the right of foreign states. In connection with the scope of work we considerate possible to deliberately restrict research, firstly, individual countries-members of the European Union, and secondly, only the criminal code of the countries concerned, as a normative act of a basic nature. In this paper it is a question about one of the key categories of criminal law "subject of a criminal act", the legal characteristic of which includes a number of mandatory characteristics, the composition of which varies indifferent countries. The subordination of persons committing criminal acts is significantly different indifferent countries of the European Union: most countries, as the subject of the crime are treated only by natural persons, some countries have criminalized the liability of legal entities.

Key words: European Union, comparative law, subject of crime.